

A Scandalous and Seditious Libel

Op welke manier hebben de Tories en de Whigs hun sporen nagelaten in het debat rondom de Spaanse Successieoorlog?

Scriptie Onderzoeksseminar III: Wereldoorlog 0.1

Naam: Evert-Jan Hanselaar

Studentnummer: 3593428

Docent: David Onnekink

Inleiding

De Engelse historicus John Oldmixon was razend toen hij eind 1711 het pamflet *The Conduct of the Allies* las. De schrijver van dit pamflet, Jonathan Swift, had opgeroepen om de Engelse deelname aan de Spaanse Successieoorlog, die in 1702 was uitgebroken, onmiddellijk te beëindigen. Oldmixon vond dat het pamflet bij elkaar gelogen was en besloot om een reactie te schrijven, *Remarks On a False, Scandalous, and Seditious Libel*. In dat pamflet laat hij geen spaan heel van Swift. “*There is not one in so many, that has the least Appearance of Truth or Probabilty*”¹, zo schrijft Oldmixon.

De pamfletten van Oldmixon en Swift staan symbool voor de politieke strijd in Engeland, begin 18^e eeuw, tussen de Tories (Swift) en de Whigs (Oldmixon). Zij stonden bij een aantal belangrijke politieke vraagstukken lijnrecht tegenover elkaar. Door de opkomst van een publieke opinie in Engeland werd deze strijd tussen Tories en Whigs voor een steeds belangrijker deel uitgevochten in de media, door middel van kranten, periodieke tijdschriften en pamfletten.²

Een van de belangrijkste thema's in de strijd tussen de Tories en de Whigs was de Spaanse troonsopvolging. De in 1661 geboren Karel II, koning van Spanje, had zijn hele leven een zwakke gezondheid. Omdat Karel ook kinderloos bleef, werd in heel Europa met veel belangstelling gekeken naar het wel en wee van de koning. Bij zijn dood zou de troonopvolger namelijk ofwel uit Frankrijk (de zoon of kleinzoon van de Franse koning Lodewijk XIV), ofwel uit het Heilige Roomse Rijk (Keizer Leopold I) komen. Beide situaties zouden voor veel Europese staten een probleem zijn. Een gecombineerde Frans-Spaanse of Duits-Spaanse troon zou namelijk de *Balance of Power*, de machtsbalans in Europa, kunnen verstoren.³

Om eventuele (militaire) conflicten van tevoren te voorkomen, werden in 1698 en 1700 twee Partitieverdragen gesloten, waarin het Spaanse Rijk werd opgedeeld. De Duitse keizer zou de Spaanse troon krijgen, en Lodewijk XIV de Spaanse gebieden in Italië. Karel II accepteerde de verdragen echter niet, en besloot zijn gehele rijk na zijn dood (in 1700) over te dragen aan de hertog van Anjou (kleinzoon van Lodewijk), die koning Filips V van Spanje werd.⁴

De Whigs weigerden dit te accepteren en wilden daarom, samen met de Republiek en de Duitse Keizer, een oorlog tegen Frankrijk en Spanje starten. De Tories twijfelden aanvankelijk, maar de oorlog kwam er wel.⁵ In het voorjaar 1702 startte de Spaanse Successieoorlog.

¹ J. Oldmixon, *Remarks on a False, Scandalous and Seditious Libel, Entitled, The Conduct of the Allies, and of the Late Ministry, &c.* (Londen 1711), 1

² J.A. Downie, *Robert Harley and the Press. Propaganda and Public Opinion in the Age of Swift and Defoe* (Cambridge 1969), 2

³ D. Onnekink en R. de Bruin., *De Vrede van Utrecht (1713)* (Hilversum 2013), 21

⁴ *Ibidem*, 22

⁵ B. Coward, *The Stuart Age: England 1604-1714* (Londen 2014), 403

In 1711 laaide de rivaliteit tussen de Tories en de Whigs, die gedurende de oorlog was wat gaan liggen, in alle hevigheid weer op. Er startte een pamflettenoorlog, die uiteindelijk tot gevolg had Engeland vredesonderhandelingen in Utrecht startte, waarna in 1713 definitief vrede kon worden gesloten.⁶

Naar de opkomst van de publieke opinie begin 18^e eeuw onder invloed van de rivaliteit tussen de Tories en de Whigs is veel onderzoek gedaan, waaronder: D.H. Stevens, *Party Politics and English Journalism*, R. Downie, *Robert Harley and the Press* en M. Knights, *Representation and Misrepresentation in Later Stuart Britain*.⁷ Dit onderzoek stelt de pamfletten uit deze periode centraal, die over Spaanse Successieoorlog geschreven zijn vanuit een duidelijk Tory- of Whig-perspectief.

Uit dit onderzoek moet ten eerste blijken welke typische Tory- of Whig-argumenten de schrijvers gaven in hun pamfletten. Daarnaast wordt in deze scriptie onderzocht hoe het debat over de Spaanse Successieoorlog zich ontwikkelde naarmate de oorlog voortduurde. De centrale vraag die dit onderzoek zal proberen te beantwoorden is: “ Op welke manier hebben de Tories en de Whigs hun sporen nagelaten in het debat rondom de Spaanse Successieoorlog?”

In het onderzoek staan twee peiljaren centraal: 1701 en 1711. Beide jaren vormden een hoogtepunt in de strijd tussen de Tories en de Whigs. In beide jaren was er een pamflettenoorlog, aangestuurd door de Tories en de Whigs, waarin onder andere het debat rondom de Spaanse Successieoorlog aan bod kwam.⁸ In 1701 stond de oorlog op het punt te beginnen, in 1711 zou deze bijna afgelopen zijn. Beide jaren vormen dus een uitstekend uitgangspunt voor een onderzoek naar het publieke debat over de oorlog.

In het eerste hoofdstuk van dit onderzoek wordt een achtergrond geschetst van het conflict tussen de Tories en de Whigs. Wat waren de kenmerken van beide partijen en wat kenmerkte hun wereldbeelden? Vervolgens wordt in het de ontwikkeling van het publieke debat in Engeland beschreven. Ten slotte wordt een achtergrond geschetst bij de pamflettenoorlogen van 1701 en 1711.

In het tweede hoofdstuk volgt een analyse van drie pamfletten uit 1701. Het eerste pamflet, *The Duke of Anjou's Concession Considered*, is een duidelijk Whig-pamflet. Het pamflet is uitgekozen, omdat dit het bekendste en meest gepubliceerde pamflet over de Spaanse Successieoorlog is uit het

⁶ Ibidem, 449

⁷ D.H. Stevens, *Party Politics and English Journalism 1702-1742* (Londen 1916), J.A. Downie, *Robert Harley and the Press. Propaganda and Public Opinion in the Age of Swift and Defoe* (Cambridge 1969), M. Knight, *Representation and Misrepresentation in Later Stuart Britain* (Oxford 2005)

⁸ Downie, *Robert Harley and the Press*, 1-2

jaar 1701. Het tweede pamflet is van Daniel Defoe, *The Danger of the Protestant Religion*. Dit is gekozen, omdat Defoe de enige bekende schrijver is, die zowel actief was gedurende de pamflettenoorlog van 1701, als die van 1711. Opvallend aan Defoe is dat hij in 1701 voor de oorlog was, maar in 1711 tegen. Het derde pamflet, *An Argument Against War*, is een typisch Tory-pamflet. Dit pamflet is uitgekozen, omdat het opvallend genoeg het enige stuk is dat zich in 1701 uitgesproken tegen de Spaanse Successieoorlog keerde.

In het derde hoofdstuk staat de analyse van drie pamfletten uit 1711 centraal. Het eerste pamflet, *The Conduct of the Allies* van Jonathan Swift (een Tory), is het meest invloedrijke pamflet uit de pamflettenoorlog van 1711. Mede dankzij Swifts anti-oorlogspamflet zou begin 1712 worden begonnen met de vredesbesprekingen in Utrecht.⁹ Het tweede pamflet is opnieuw van Daniel Defoe, *The Balance of Europe*. Dit pamflet is dus, in tegenstelling tot Defoes pamflet uit 1701, tegen de oorlog. Ten slotte volgt het pamflet dat reeds is besproken, *Remarks On a False, Scandalous, and Seditious Libel* van John Oldmixon. Dit is een Whig-pamflet met de boodschap dat de oorlog absoluut voortgezet moet worden.

⁹ Ibidem, 143

Rage of Party en Publieke Opinie

De periode vanaf de *Glorious Revolution* (1688) tot aan 1715 was een tijd van politieke hoogspanning in Engeland, de periode van de '*Rage of Party*'. Centraal in deze periode stond het conflict tussen de Tories en de Whigs. Het was een conflict over de religieuze verhoudingen in Engeland, over de opvolging van de Engelse troon en over buitenlandse politiek, in het bijzonder de Spaanse Successieoorlog. Ook speelde op de achtergrond de interpretatie van de afspraken gemaakt in 1688 mee.¹⁰

De Tories, die veel aanhang hadden op het platteland, geloofden in de goddelijke rechten van de Britse koning. Dit druiste in tegen de uitkomsten van de *Glorious Revolution*, die de macht van de koning behoorlijk hadden ingeperkt. Bovendien waren de Tories overwegend Jakobieten, die (de nakomelingen van) de afgezette katholieke Koning Jacobus II op de troon wilden. Verder werden Tories gekenmerkt door een zeer xenofob en isolationistisch wereldbeeld, wat hen tegenstanders maakte van Engelse participatie in de strijd tegen de Franse Lodewijk XIV en de Spaanse Successieoorlog.¹¹ Leaders van de Tories waren Robert Harley, Charles Davenant en Sidney Godolphin.

Daartegenover stonden de Whigs. Zij hadden vooral aanhang onder (rijke) stedelingen, die er voor waren om in de lijn van 1688 de macht van de koning fors te beperken. Religieus gezien waren Whigs vaak zeer kritisch op de Anglicaanse Kerk, omdat deze volgens hen niet protestants genoeg was. In ieder geval waren ze fel antikatholiek en vreesden ze altijd voor een katholieke overheersing van Europa. Hierdoor waren Whigs vanzelfsprekend zeer gewillig om Frankrijk (en andere katholieke landen) militair te bestrijden. Ook steunden zij de protestantse George I uit Hannover als opvolger van Queen Anne.¹² De meeste invloedrijke Whigpolitici waren John Somers, Charles Montagu en Edward Russel.

De Whigs en de Tories hadden geen formele partijconstructie, maar toch raakte het conflict elke vezel van de Britse samenleving. Na 1694 werd het *Triennial Bill* geïntroduceerd, waardoor er elke drie jaar landelijke verkiezingen waren. Lang niet elke regering haalde echter de eindstreep, met als gevolg dat er tussen 1701 en 1715 zeven verkiezingen zijn gehouden. De verkiezingen waren steeds representatiever voor de gehele bevolking van Engeland, aangezien in deze tijd al ongeveer 1/5 van de volwassen mannen mocht stemmen.¹³ Ook deden de verkiezingen er vaak echt toe, aangezien na bijna elke verkiezing het House of Commons zich voegde naar de specifieke eisen van het electoraat.

¹⁰ W. Prest, *Albion Ascendant. English History 1660-1815* (Oxford 1998), 69

¹¹ J.A. Downie, *Robert Harley and the Press*, 7

¹² Ibidem, 8

¹³ Prest, *Albion Ascendant*, 70

Ten slotte bleef het Tory-Whig conflict niet beperkt tot de nationale politiek. De *Rage of Party* verdeelde Engeland van lokale overheden tot koffiehuisen en van kerken tot rechtbanken.¹⁴

Een van de redenen dat de strijd tussen de Tories en Whigs een hoge vlucht kon nemen, kwam door de explosieve groei van de Engelse pers en het ontstaan van een 'publieke opinie'. Vanaf 1662 bestond er een (overigens weinig effectieve) vorm van censuur in Engeland, waarbij elk gedrukt document vooraf goedgekeurd moest worden. Deze *Licensing Act* werd in 1695 fors versoepeld, waardoor de pers ook politiek commentaar kon gaan geven, en dit gebeurde ook. Kranten groeiden het hardst. Eind 17^e eeuw was er slechts een regulier publicerende krant in Engeland, de officiële overheidskrant *The London Gazette*. Er kwamen snel kranten bij die drie keer per week publiceerden en vanaf 1702 werd *The Daily Courant* dagelijks gedrukt. In 1704 werden er in totaal 44.000 kranten per week verkocht, tien jaar later was dit aantal bijna verdubbeld.¹⁵ De grootste krant was met stip de *Post Man*, met ongeveer 4000 verkochte exemplaren per dag. De grote oplages zijn vooral te verklaren doordat kranten vooral door lagere bevolkingsklassen gelezen werden. Naast kranten waren er ook opiniebladen, bestaande uit essays met politiek commentaar op het nieuws. De meeste opiniebladen verschenen drie keer per week. Terwijl de meeste kranten (officieel) onpartijdig waren, hadden alle opiniebladen een uitgesproken mening. Daniel Defoes *Review* en John Tutchins *Observer* waren Whigbladen, en de *Examiner* van Jonathan Swift en de *Rehearsal* (Charles Leslie) verdedigden de Torystandpunten. Opiniebladen hadden een veel kleinere oplage dan kranten; de meesten haalden de 1000 verkochte tijdschriften per editie niet.¹⁶ Toch zijn ze niet te onderschatten. Opiniebladen waren bij uitstek de bladen die gelezen werden in koffiehuisen. Koffiehuisen werden rond 1650 opgericht om de literaire nieuwsgierige bovenklasse te bedienen. In de koffiehuisen konden de klanten lezen, discussiëren en drinken en werden snel razend populair. Rond 1700 waren er ongeveer 500 koffiehuisen over heel Engeland verspreid. Na de versoepeling van de Licensing Act werd het ook in kleinere steden steeds vaker mogelijk om koffiehuisen te beginnen.¹⁷ De meeste koffiehuisen haalden de opiniebladen in huis, waarna hun klanten ze lazen en bediscussieerden. Zo lazen minstens tientallen mensen dezelfde uitgave van het blad, waardoor het bereik van opiniebladen kan worden geschat op ongeveer 50.000 mannen.¹⁸ Bovendien hadden de bladen volgens J.A. Downie nog een andere specifieke functie. De bladen werden hoofdzakelijk door de midden- en bovenklasse, maar ook door parlementsleden gelezen. Een van de hoofddoelen van schrijvers als Defoe en Swift was het beïnvloeden van deze laatste groep.¹⁹

¹⁴ S. Lehmborg, *A History of the Peoples of the British Isles* (Routledge 2002), 65

¹⁵ Prest, *Albion Ascendant*, 70

¹⁶ Downie, *Robert Harley and the Press*, 8

¹⁷ M. Knight., *Representation and Misrepresentation in Later Stuart Britain* (Oxford 2005), 17

¹⁸ Downie, *Robert Harley and the Press*, 10

¹⁹ Ibidem, 7

Om de publieke opinie in goede banen te leiden, probeerden de Tories en de Whigs ook hun eigen propagandamachine op te bouwen. Propaganda van de Tories en de Whigs had begin 18^e eeuw dezelfde karakteristieken. De propagandisten probeerden zich altijd duidelijk af te zetten tegen een bepaalde groep. Veel propaganda was gefundeerd op angst voor de ander, waaronder het verspreiden complottheorieën. Whigs beweerden bijvoorbeeld dat dat Tories samenzwoeren met katholieken en met Frankrijk, terwijl Tories vonden dat de Whigs doelbewust de Engelse staatsschuld hadden laten oplopen, om er zelf aan te kunnen verdienen. Mede door deze complottheorieën groeide kon de kloof tussen de Whigs en de Tories enorm groeien.²⁰

De twee mannen die in de periode van de Spaanse Successieoorlogen het meest succesvol de publieke opinie konden bespelen, waren Robert Harley en John Somers. Harley begon als gematigde Tory-politicus, die bekend werd als *Speaker* van het House of Commons in 1701. Hij slaagde erin om de bekendste politieke schrijvers, zoals Daniel Defoe en Jonathan Swift aan zich te binden door hun protegé te worden. Schrijvers hadden in deze tijd nog vaak een protegé nodig om te kunnen ontkomen aan politieke vervolgingen. Vooral in de jaren na 1710 beleefde de propagandamachine van Harley zijn hoogtepunt. Deze machine zou een belangrijk wapen blijken in de strijd tegen de Tories.²¹ John Somers werd vooral bekend door zijn uiterst succesvolle mediacampagne in 1701, die de directe aanleiding vormde voor nieuwe verkiezingen. In de jaren 1710 was hij echter grotendeels uitgespeeld.²²

Het is overigens foutief om te denken dat Harley en Somers de gehele publieke opinie in handen hadden. Er waren ook Tories en Whigs die uit eigen beweging pamfletten schreven. Op deze schrijvers hadden Harley en Somers geen invloed.²³

Paper War van 1701

1701 was een roerig politiek jaar in Engeland. In het jaar daarvoor was de regering, met aan het hoofd drie prominente Whigleden, in onmin geraakt bij stadhouder-koning Willem III. Dit leidde tot de val van de Whig-regering. Hierna polariseerden de Engelse parlementen enorm. Er ontstond ook een grimmige sfeer buiten het parlement, die leidde tot een pamflettenoorlog op een schaal die Engeland tot dan toe nog nooit had gezien. Op het hoogtepunt van deze strijd werd in het Engelse parlement een impeachmentprocedure ingezet en doorgedrukt tegen de voormalige regeringsleiders, waaronder John Somers.²⁴

De pamflettenoorlog ging over een aantal grote thema's, zoals de vraag of Engeland een stand leger

²⁰ Knight., *Representation and Misrepresentation*, 28-29

²¹ Downie, *Robert Harley and the Press*, 2

²² Ibidem, 3

²³ Ibidem, 42

²⁴ K. Feiling, *A History of the Tory Party. 1640-1714* (Londen 1924), 340

moest krijgen. Een staand leger zou namelijk de positie van de Engelse koning versterken. De Tories hadden daar, gezien het goddelijk recht dat zij aan de koning toebedeelden, geen problemen mee. De Whigs waren echter tegen meer macht voor de koning, dus ook tegen een *standing army*.²⁵ Een ander groot thema was de ondertekening van de *Act Of Settlement*, die de protestantse troonopvolging in Engeland zou verzekeren. De Whigs waren uiteraard voor, de Tories twijfelden. De Tories waren niet echt tevreden met de protestantse Willem III en zagen wellicht in de toekomst nog (een nakomeling van) de katholieke Jacobus II als koning.²⁶ Een derde thema wat voorbijkwam was de Spaanse Successie. Tories, die zich zo min mogelijk met het Europese continent wilden bemoeien, waren eigenlijk tegen een oorlog. Aan de andere kant erkenden zij wel het belang van een *Balance of Power* in Europa. Als Frankrijk te veel macht zou krijgen in Europa, dan zou dat weleens erg negatief kunnen uitpakken voor Engeland en de Engelse handelsbelangen. De Whigs, die vonden dat het protestantisme in Europa beschermd moest worden, waren zonder twijfel voor een oorlog. Zij wilden het liefst de dat Karel VI, de zoon van de Duitse keizer, op de Spaanse troon zou komen.²⁷ Uiteindelijk werd in 1702 groen licht gegeven om de oorlog te starten, met John Churchill, de hertog van Marlborough, als militair leider.

In 1701 werden, zoals gezegd, naar aanleiding van het offensief van Somers, nieuwe verkiezingen gehouden. De verkiezingen verliepen echter niet zoals de Whigs gehoopt hadden; geen van beide partijen had een duidelijke overwinning behaald. Bij de nieuwe samenkomst van het parlement bleek zelfs dat de Tories een kleine meerderheid hadden. Er volgde een gematigde Tory-regering onder leiding van Sidney Godolphin, die deels steunde op Whigs.²⁸

In deze eerste jaren van de gematigde Tory-regering ging de *Rage of Party* weer liggen. De (gematigde) Tories waren aan de macht, terwijl de Whigs hun politieke invloed behielden. Naarmate de jaren vorderden, kregen de Whigs echter steeds meer invloed op de regering. Daarnaast bleef de Spaanse Successieoorlog bleef maar voortduren, zonder dat er concreet erg veel resultaat werd geboekt. Ook groeide de staatsschuld van Engeland tot enorme hoogtes. Dit leidde tot steeds meer onvrede onder radicale Tories en het Engelse volk.²⁹

Pamflettenoorlog van 1711

In 1709 werd de onvrede over de Engelse regering voor het eerst openlijk uitgesproken. De predikant Henry Sacheverell hield een felle speech om de oorlog te beëindigen. Hierbij uitte hij grote kritiek op

²⁵ Downie, *Harly and the Press*, 10

²⁶ B. Coward, *The Stuart Age: England 1604-1714* (Londen 2014), 404

²⁷ Ibidem, 438-439

²⁸ Ibidem, 360

²⁹ Ibidem, 416

zowel de Whigs als Godolphin.³⁰ Sacheverell werd hiervoor veroordeeld; hij mocht drie jaar lang niet preken. Sacheverell ontving echter veel steun voor zijn preek. Mede door zijn preek laaide de strijd tussen Tories en Whigs weer in alle hevigheid op.³¹

In 1710 werd Godolphin ontslagen vanwege alle onvrede en vervangen door Robert Harley. In november van dat jaar herkregen de Tories bovendien een meerderheid in het Engelse House of Commons. De oorlog ging nog steeds door, maar er werd steeds minder heil in gezien. De Whigs wilden de oorlog doorzetten totdat de Duitse Karel VI op de Spaanse troon zat. Dit werd door militaire tegenslagen in Spanje echter steeds onwaarschijnlijker. Bovendien was de Duitse keizer als koning van Spanje niet een veel aantrekkelijker alternatief dan Filips van Anjou, de kleinzoon van Lodewijk.³² Daarom startten de Engelsen in 1711 geheime vredesonderhandelingen met Frankrijk en hieruit kwam een zeer gunstig akkoord voor de Engelsen.³³

Harley had een momentum nodig om het akkoord te kunnen presenteren. Daarom gaf hij Jonathan Swift en andere schrijvers onder zijn bewind de opdracht om propaganda te verspreiden tegen de Whigs, tegen de bondgenoten van Engeland in de oorlog en tegen de hertog van Marlborough. Hierdoor ontstond opnieuw een heftige pamflettenoorlog, deze keer met de Spaanse Successieoorlog als absoluut middelpunt van de discussie. Een absoluut hoogtepunt van dit debat werd de publicatie van Swifts *The Conduct of the Allies* in november 1711. Na dit pamflet kon Harley zijn anti-oorlogspolitiek door het House of Commons drukken en later ook door het aanvankelijk door Whigs gedomineerde Engelse Hogerhuis³⁴. In januari 1712 konden vervolgens de vredesonderhandeling in Utrecht beginnen.

³⁰ Onnekink en De Bruin, *De Vrede Van Utrecht (1713)*, 68

³¹ Feiling, *A History of the Tory Party*, 416

³² Onnekink en de Bruin, *De Vrede van Utrecht (1713)*, 69

³³ Ibidem, 71

³⁴ Downie, *Harley and the Press*, 144

De Paper War van 1701

The Duke of Anjou's Succession Considered (Whig-pamflet)

The Duke of Anjou's Succession Considered, van een anonieme schrijver, was het meest gepubliceerde en meest invloedrijke pamflet in de aanloop naar de Spaanse Successieoorlog.³⁵ De schrijver van het pamflet is duidelijk voor Engelse deelname aan een oorlog tegen de Lodewijk XIV en Spanje, om te voorkomen dat beide tronen zich gingen verenigen. Uit de argumenten die de pamflettist geeft, valt op te maken dat hij een Whig-sympathisant is.

Aan het begin van het pamflet uit de schrijver zijn bezwaar tegen de kroning van de Hertog van Anjou, de kleinzoon van de Franse Lodewijk XIV, als koning van Spanje. Hij geeft een aantal juridische argumenten waarom de Hertog van Anjou onrechtmatig tot koning Filips V zou zijn uitgeroepen. De kroning was in de eerste plaats tegen de wetten van Spanje, aangezien deze de vervreemding van de Spaanse troon zouden verbieden. Vervolgens was de verkiezing van de Hertog tegen twee internationale verdragen, te weten de Vrede van de Pyreneeën (1659) en het Tweede Partitieverdrag (1700).³⁶ In het eerste verdrag had Lodewijk XIV afstand gedaan van zijn pretenties op de Spaanse troon. Volgens het tweede verdrag zou de Duitse Keizer Karel VI koning van Spanje worden, en zouden de Italiaanse gebieden van Spanje naar Frankrijk gaan.

Vooraf het feit dat de schrijver een probleem heeft met de schending van het Tweede Partitieverdrag, is een eerste aanwijzing dat hij voor de Whigs schrijft. De Tories, die begin 1701 nog fel gekant waren tegen een eventuele oorlog, waren namelijk tegen het Partitieverdrag. Zij dachten dat Frankrijk door de Italiaanse gebieden te veel macht zou krijgen over de Middellandse Zee, wat tot een grote Europese oorlog zou kunnen leiden.³⁷

In het volgende deel van het pamflet probeert de schrijver het Whig-standpunt te verdedigen dat oorlog tegen de Frankrijk en Spanje noodzakelijk is. Volgens de schrijver kon Frankrijk door de troonsbestijging van Filips V een behoorlijke invloed op Spanje krijgen. Filips zou bijvoorbeeld een marionet kunnen worden van zijn grootvader. Frankrijk kon dan op termijn wellicht zelfs de Spaanse

³⁵ Een aantal bronnen suggereert dat Daniel Defoe de auteur van dit pamflet zou kunnen zijn. Dit is echter zeer onwaarschijnlijk. In *The Duke of Anjou's Succession* komt de *Protestant Interest*, het stokpaardje van Defoe in deze tijd, pas aan het eind van het pamflet prominent naar voren. Defoe zou later in 1701 een heel pamflet aan de gevaren van de Spaanse Successie voor het protestantse geloof schrijven, *The Danger of the Protestant Religion Considered*, waarin hij zijn ergernis uitte over Engelsen die alleen maar aan handelsbelangen dachten. Eind 1701 verscheen het vervolg van *The Duke of Anjou's Succession*, dat uitsluitend over de Engelse handel gaat.

³⁶ *The Duke of Anjou's Succession Considered, As to its Legality and Consequenses* (Londen 1711) , 1

³⁷ Feiling, *A History of the Tory Party*, 340

troon overnemen. In ieder geval zal er volgens de pamflettist een hechte band tussen Spanje en Frankrijk ontstaan. Dat kan volgens de schrijver leiden tot een zeer gevaarlijke situatie. Dit zou namelijk de *Balance of Power* in gevaar brengen.³⁸

De *Balance of Power* was een concept dat in heel Engeland, zowel door Tories als Whigs werd aangehangen. Geen enkele staat in Europa mocht zo groot worden dat zij de rest zou kunnen overheersen. In heel Europa werd al langer gevreesd voor een Franse universele monarchie, aangezien Frankrijk onder Lodewijk XIV steeds machtiger was geworden. Als Frankrijk en Spanje samen gingen, dreigde een dergelijke monarchie werkelijkheid te worden.³⁹

Volgens de pamflettist van *The Duke of Anjou's Succession Considered* zou een Frans-Spaanse coalitie op de eerste plaats een gevaar vormen voor de Republiek. De Republiek was als buurland (Spanje bezat de Zuidelijke Nederlanden) en gezamenlijke vijand van Frankrijk en Spanje (vanwege haar protestantse geloof) een eenvoudig doelwit voor een eventuele aanval. De Republiek kon ofwel volledig worden opgeslokt door een van beide landen, ofwel een vazalstaat worden.⁴⁰

Naast het reeds genoemde gevaar voor de verstoring van de *Balance of Power*, kon een eventuele verovering van de Republiek ook ernstige gevolgen hebben voor Engeland, zo stelt de schrijver. Vanuit de Republiek zouden Frankrijk en Spanje een geweldige uitvalsbasis hebben om Engeland aan te vallen. Ook de Engelse handel kon ernstig gevaar lopen bij de ineenstorting van de Republiek. Door een Franse en Spaanse blokkade van de Noordzee zou Engeland veel moeilijker in het Middellandse Zeegebied komen en volledig afgesloten worden van de Baltische Staten. In Oost- en West-Indië zou de coalitie (met wellicht de Republiek erbij) alle Engelse gebieden een voor een kunnen veroveren.⁴¹

Vanwege het gevaar voor de *Balance of Power* en voor de Engelse handel moest volgens de pamflettist een Spaans-Franse coalitie worden voorkomen. Dit kon volgens hem maar op één manier, namelijk door de oprichting van een Europese coalitie tussen Engeland, de Republiek en de Duitse Keizer en de start van een oorlog tegen Frankrijk en Spanje.⁴²

Deze argumentatie is ook kenmerkend voor een Whig-aanhanger. De *Balance of Power* werd zoals gezegd ook door de Tories nageleefd, maar zij waren minder snel bereid om oorlog te voeren om de machtsbalans in Europa te herstellen. Het handelsargument was echter vooral voor de Whigs bijzonder relevant. Veel Whigs waren rijke stedelingen, die belangen hadden in de Engelse overzeese handel. Voor hen was het dus van cruciaal belang dat de Engelse handel goed bleef verlopen.⁴³

³⁸ *The Duke of Anjou's Succession Considered*, 8-9

³⁹ *Ibidem*, 37

⁴⁰ *The Duke of Anjou's Succession Considered*, 25

⁴¹ *Ibidem*, 29-30

⁴² *Ibidem*, 35

⁴³ Downie, *Harley and the Press*, 8

Een andere reden die de pamflettist geeft om de oorlog tegen Frankrijk en Spanje te propageren, is religieus gemotiveerd. De schrijver vindt een mogelijke Franse overheersing van Europa niet alleen gevaarlijk voor de machtsbalans, maar ook voor het protestantisme. In een universele monarchie van Lodewijk XIV zou er voor het protestantisme namelijk geen plaats meer zijn, met alle gevolgen van dien. Alle protestanten in Europa zouden zich daarom moeten verenigen om deze universele monarchie te bestrijden. Onderlinge verschillen dienden voorlopig opzij gezet te worden. Volgens de pamflettist moest Engeland, en in mindere mate voor de Republiek, een voortrekkersrol in die strijd hebben.⁴⁴ Bij deze protestantse alliantie moest echter wel de (katholieke) Duitse Keizer worden gehaald. Zijn troepenmacht was nodig om de oorlog vol te kunnen houden. Daarnaast was het zeer waarschijnlijk dat de Duitse Keizer protestanten in zijn rijk beter zou gaan behandelen, mocht hij in de protestantse alliantie terechtkomen.⁴⁵

Hier is opnieuw een duidelijk Whig-argument te zien. De Whigs waren zoals eerder aangegeven over het algemeen *dissenters*, die zich veel meer verbonden voelden met andere protestanten in Europa dan de overwegend Anglicaanse Tories. De Whigs wilden protestanten in nood (de Republiek) helpen en samen met hen optreden tegen de katholieke machten op het Europese continent.⁴⁶

De schrijver heeft in het slot van zijn pamflet nog een opvallende opmerking. Om de strijd tegen de Fransen en Spanjaarden te laten slagen, is het volgens hem nodig om de politieke problemen (“sedately discourse”)⁴⁷ tussen de Tories en de Whigs in Engeland op te lossen. Dit conflict zou vooral gaan over de vraag hoeveel macht het Engelse parlement had ten opzichte van de koning. Zolang een politicus maar de Engelse constitutie beschermde, maakte het niet uit of hij een Tory of een Whig was.⁴⁸

Dit is een opmerkelijk onderdeel van het pamflet. De pamflettist verdedigt in het gehele pamflet impliciet Whig-standpunten, maar stelt zich met deze opmerking boven de partijen. De boodschap lijkt te zijn dat Engeland alle tegenstellingen achter zich moeten laten en samen de oorlog in moeten gaan.

Defoe, *The Danger of the Protestant Religion Considered* (Whig-Pamflet)

Een tweede pamflet dat in 1701 de oorlog tegen Spanje en Frankrijk propageerde was Daniel Defoes *The Danger of the Protestant Religion Considered*. Defoe was traditioneel een pamflettist met een

⁴⁴ *The Duke of Anjou's Succession Considered*, 39

⁴⁵ *Ibidem*, 36

⁴⁶ *Ibidem*, 39

⁴⁷ *Ibidem*, 41

⁴⁸ *Ibidem*, 41

Whig-achtergrond en dit blijkt ook uit zijn pamfletten uit 1701. Vanaf 1704 zou hij echter steeds vaker propagandastukken schrijven voor de Engelse overheid, waardoor hij ook Tory-standpunten moest gaan verdedigen. Hier was echter in 1701 nog geen sprake van.⁴⁹

In zijn pamfletten manifesteerde Defoe zich vaak als een behartiger van één bepaald heilig huisje van de Whigs, namelijk de bescherming van de protestantse belangen in Europa. Defoe stelt aan het begin van *The Danger of the Protestant Religion Considered* bijvoorbeeld dat bij de kwestie over de Spaanse Successie te weinig wordt gekeken naar religieuze belangen. Waarschijnlijk doelt Defoe hierbij (onder andere) op *The Duke of Anjou's Succession Considered*, waarin wordt gezegd dat een verovering van de Republiek slecht zou zijn voor de Engelse handelsbelangen. Volgens Defoe zou in het debat de bescherming van de protestantse religie de boventoon moeten voeren.

Handelsbelangen moesten zeker besproken worden, maar waren slechts van secundair belang.⁵⁰ Het protestantisme stond er rond 1700 volgens Defoe namelijk dramatisch voor in Europa. In het Heilige Roomse Rijk hadden protestanten terrein verloren (in Palts en Saxen), en Zweden zat in een grote oorlog met de Russen. Daarnaast zag Defoe de aanwezigheid van de afgezette Engelse koning Jacobus II in Frankrijk als een bedreiging voor het protestantisme in Engeland.⁵¹ De angst dat Jacobus II (met hulp van Lodewijk XIV) een poging zou doen om de Engelse troon weer over te nemen, zat vooral bij de Whigs zeer diep. Het feit dat Lodewijk XIV Jacobus erkende als de rechtmatige koning van Engeland, zou in 1702 onder druk van de Whigs uiteindelijk ook een van de officiële redenen worden waarom Engeland meedeed aan de Spaanse Successieoorlog.⁵²

Na de angst te hebben uitgesproken voor Jacobus, beschrijft Defoe de gevolgen van de kroning van Filips V als koning van Spanje. Net als de schrijver van *The Duke of Anjou's Succession Considered* ziet Defoe het gevaar van een Franse universele monarchie, die het protestantisme in Europa zou kunnen uitroeien. Lodewijk XIV kon met hulp van zijn kleinzoon een katholieke alliantie oprichten, die in staat was protestantse buurlanden (de Republiek en delen van het Heilige Roomse Rijk) aan te vallen. Op die manier zou Lodewijk het protestantisme in heel Europa kunnen wegvagen, waardoor Engeland alleen kwam te staan. Defoe ziet het als de taak van Engeland om het protestantisme in Europa te helpen tegen een Franse invasie. Dit kan door middel van een oorlog tegen Frankrijk en Spanje.⁵³ Dit is exact hetzelfde argument als in de pamflettist van *The Duke of Anjou's Succession* aanvoert.

⁴⁹ D.H. Stevens, *Party Politics and English Journalism 1702-1742* (Londen 1916), 64

⁵⁰ D. Defoe, *The Danger of the Protestant Religion Considered, from the Present Prospect of A Religious War in Europe*, (Londen 1701), 2

⁵¹ Ibidem, 11

⁵² *Her Majesties Declaration of War Against France and Spain* (Londen 1702), 1

⁵³ Defoe, *The Danger of the Protestant Religion Considered*, 18

Defoe geeft vervolgens de reden aan waarom Engeland in een oorlog tegen Frankrijk en Spanje moest samenwerken met de Duitse Keizer. Om de protestantse belangen in Europa zo goed mogelijk te beschermen, moest Engeland er volledig op gebrand zijn om katholieke staten tegen elkaar uit te spelen, zodat die zich niet konden verenigen. Staten deden namelijk op de eerste plaats wat goed is voor hun belangen en daarna pas wat goed was voor hun religie, zo dacht Defoe. Als twee katholieke staten dus verschillende belangen hadden, zouden ze zich niet verenigen op basis van religie.⁵⁴

Specifiek toegepast op de Spaanse Successieoorlog betekende dit dat Engeland de kroning van Filips V als Koning van Spanje niet moest accepteren. In plaats daarvan zou het de claim van de Duitse keizer op de Duitse troon moeten steunen door een oorlog te starten tegen Frankrijk en Spanje. Zo konden twee katholieke staten, namelijk Frankrijk en het Heilige Roomse Rijk tegen elkaar worden uitgespeeld, waardoor ze zich niet samen tegen het protestantisme zouden keren.⁵⁵

Opvallend is dat Defoe zich in aan het eind van zijn pamflet, net als de schrijver van *The Duke of Anjou's Succession*, boven de strijdende Tories en de Whigs probeert te plaatsen. Defoe manifesteert zich als een man die geen partijbelangen heeft en maar één doel nastreeft, namelijk het beschermen van de protestantse religie. Radicale Whigs hoefden zich geen zorgen te maken dat Defoe een oorlog met Frankrijk en Spanje wilde misbruiken om een staand leger in Engeland op te kunnen bouwen, waar zij altijd zo fel op tegen waren.⁵⁶

In de conclusie van het pamflet lijkt Defoe zoveel mogelijk Tories over te willen halen om ook de aanstaande oorlog te steunen. Hij geeft daarin namelijk nog een aantal zakelijk ogende argumenten, die bedoeld lijken om lezers met een minder groot hart voor de protestantse belangen in Europa, te overtuigen. Ten eerste zijn er volgens Defoe religieuze redenen voor oorlog: een sterkere broeder hoort voor de zwakkere op te komen. Daarnaast zijn er volgens Defoe echter ook machtspolitieke redenen om de oorlog te steunen. Engeland moet zijn vijanden zo ver mogelijk van zich af zien te houden, en de Fransen zouden erg dichtbij komen als ze de Republiek veroverden. Bovendien behoort Engeland allianties tegen te gaan die stroken met zijn eigen belangen. Een katholieke alliantie van Frankrijk en Spanje schaadt de *Balance of Power* in Europa, en dat dient te allen tijde voorkomen te worden.⁵⁷

⁵⁴ Ibidem, 21

⁵⁵ Ibidem, 22

⁵⁶ Ibidem, 14, 22

⁵⁷ Ibidem, 30

Irene, Or An Argument Against War (Tory-Pamflet)

In 1701 waren de meeste Tories nog fel gekant tegen Engelse bemoeienis in een eventuele oorlog. Het lag daarom voor de hand dat de Tories tijdens de *Paper War* van 1701 met een duidelijk anti-oorlogsgeluid kwamen. Dit is echter niet het geval. Er zijn in 1701 nauwelijks serieuze pamfletten verschenen tegen een oorlog met Frankrijk en Spanje. De enige uitzondering hierop is *An Argument Against War*, een pamflet dat direct reageert op *The Duke of Anjou's Succession Considered*. Ook bij dit pamflet is de auteur anoniem.

An Argument Against War is grotendeels een juridisch betoog. De schrijver wil voornamelijk aantonen dat de hertog van Anjou *wel* rechtmatig op de Spaanse troon is gekomen en dat er daardoor geen reden is tot oorlog.⁵⁸ Hiervoor gebruikt de schrijver een aantal Tory-argumenten.

Aan het begin van het pamflet probeert de schrijver de juridische argumenten van *Duke of Anjou's Succession* onderuit te halen, die stellen dat Lodewijk XIV het Partitieverdrag en het Vredesverdrag van de Pyreneeën zou hebben geschonden.

Het Verdrag van de Pyreneeën is een oud vredesverdrag tussen Frankrijk en Spanje. In dit verdrag (1659) spraken Lodewijk XIV en Filips IV van Spanje af om afstand te doen van de pretenties op elkaars troon. Een Bourbon mocht dus niet meer de Spaanse troon overnemen en andersom. Volgens de pamflettist zou dit echter een persoonlijke afspraak zijn geweest tussen twee vorsten, waar latere generaties niet meer aan gebonden waren.⁵⁹ De kleinzoon van Lodewijk XIV zou dus gewoon koning van Spanje mogen worden.

De tweede mogelijke schending van een internationaal verdrag zou de schending van het Tweede Partitieverdrag (1700) zijn. In dit verdrag werd besloten dat de Duitse Keizer de Spaanse troon zou krijgen en de Spaanse bezittingen in Italië naar Frankrijk zouden gaan. Door zijn kleinzoon te accepteren als koning van Spanje, heeft Lodewijk XIV dus het Partitieverdrag geschonden. Dit is volgens de pamflettist echter niet erg. Het doel van het Tweede Partitieverdrag was om de *Balance of Power* in Europa te bewaren. Als Lodewijk XIV echter het Partitieverdrag had nagevolgd, zou die machtsbalans juist verstoord zijn geraakt. Frankrijk had door de bezittingen in Italië veel te veel macht gekregen, en dan was het gevaar van een universele monarchie veel groter geweest dan nu.⁶⁰ De auteur haalt hier precies het argument aan dat de Tories gebruikten tegen het Tweede Partitieverdrag. Dat verdrag zou de *Balance of Power* alleen maar verder verstoren in plaats van verbeteren.

⁵⁸ *Irene, Or An Argument Against War: In Opposition to some late Pamphlets, particularly: The First and Second Part of the Duke of Anjou's Succession Considered*, (Londen 1701), 2

⁵⁹ *Ibidem*, 2

⁶⁰ *Ibidem*, 6

Na zijn juridische argumenten geeft de schrijver nog enkele andere argumenten tegen een oorlog met Frankrijk en Spanje. Er mag volgens hem alleen een oorlog volgen als Lodewijk daadwerkelijk een poging doet om de Spaanse en Franse Kroon te combineren; dat zou schending met de Vrede van Rijswijk (1697) opleveren. Deze poging zou vooralsnog echter niet zijn ondernomen en het leek de schrijver ook niet waarschijnlijk dat dit ging gebeuren. De Franse en Spaanse belangen (in bijvoorbeeld economisch opzicht) lagen namelijk zo ver uit elkaar, dat het gewoon niet mogelijk was om één land van deze twee gebieden te maken.⁶¹

Het argument dat de Franse en Spaanse kroon (economisch gezien) niet samen konden, en dat daardoor de *Balance of Power* in Europa niet in gevaar was, werd in 1701 niet echt geloofd.

Opvallend is echter dat het argument in de pamflettenoorlog van 1711 juist door vrijwel iedere Tory-auteur gebruikt werd.⁶²

In de conclusie van het pamflet komt de schrijver ten slotte met het argument dat het Engelse leger (nog) niet sterk genoeg zou zijn om Frankrijk en Spanje aan te kunnen, en dat oorlog voeren daarom zinloos was.⁶³ Dit argument zal goed gevallen zijn bij een groot aantal oorlogsschuwe Tories.

Conclusie

Uit de Whig-pamfletten uit de *Paper War* van 1701 blijkt dat de schrijvers een Engelse oorlog tegen Frankrijk en Spanje noodzakelijk vinden. Volgens deze pamfletten zou er, als Filips V op de Spaanse troon zat, een Frans-Spaanse aanval op de Republiek volgen, die religieus gemotiveerd zou zijn. Om verschillende redenen-vaak handelsbelangen en religieuze redenen- moest Engeland een dergelijke invasie zien te voorkomen door een alliantie aan te gaan met de Republiek en de Duitse Keizer. Het enige pamflet uit 1701 (afkomstig van een Tory) dat uitgesproken tegen oorlog met Frankrijk en Spanje was, gaf vooral juridische redenen om hiervan af te zien.

Ondanks dat in alle pamfletten duidelijk is of de schrijver een Whig of een Tory is, proberen alle pamflettisten uit 1701 heel overduidelijk hun voorkeur te verhullen. Uiteindelijk proberen alle schrijvers zich boven de partijen te plaatsen door te stellen dat ze de tweedeling in de Engelse politiek maar niets vinden.

Wat ook opvalt, is dat het debat relatief zakelijk is, soms zelfs juridisch, en eenzijdig. Er zijn geen persoonlijke aanvallen of scheldkanonnades op de tegenpartij te vinden in de pamfletten, zoals tijdens de pamflettenoorlog van 1711, tien jaar later. Je zou verwachten dat juist oorlog een goede

⁶¹ Ibidem, 15

⁶² Zie o.a. D. Defoe, *The Balance of Europe* (Londen 1701), 45

⁶³ *An Argument Against War*, 19-20

gelegenheid voor de Tories en de Whigs zou zijn om het met elkaar oneens te zijn.

Het relatief zakelijke oorlogsdebat is des te opmerkelijker aangezien de Tories en Whigs in pamfletten over andere onderwerpen (zoals de *standing army*-discussie) wel hevig was. Zo worden in het pamflet *The True Picture of an Ancient Tory* (Charles Davenant) Whigs uitgemaakt voor ongelovigen en worden Tories vergeleken met de Bijbelse Kaïn, die zijn broer Abel vermoordde.⁶⁴

Het lijkt er dus op dat de Spaanse Successieoorlog de Tories en Whigs in 1701, ondanks hun verschillende visies, niet echt verdeelde. Het is goed mogelijk dat iedereen in Engeland het eens was met de conclusie van Daniel Defoe, namelijk dat Engeland er belang bij had te vechten voor de *Balance of Power* in Europa. Dit zou ook verklaren waarom er zo weinig pamfletten tegen de oorlog zijn verschenen. Het oorlogsdebat hoorde dus wel bij de *Paper War* van 1701, maar was slechts een klein, minder belangrijk debat binnen de tweestrijd tussen de Tories en de Whigs. Dat zou vanaf 1709, en vooral tijdens de pamflettenoorlog van 1711, totaal anders worden.

⁶⁴ C. Davenant, *The True Picture of an Ancient Tory in A Dialogue Between Vassal a Tory and Freeman a Whig* (Londen 1702), 4

Scheldkanonnades en complottheorieën

De Pamflettenoorlog van 1711

Jonathan Swift, *The Conduct of The Allies* (Tory-Pamflet)

Het belangrijkste wapen van de Tories in hun vredescampagne van 1711 was het pamflet *The Conduct of the Allies* van Jonathan Swift. Het bevat een aanval op John Churchill, de laatste Engelse regering onder Godolphin, de Whigs en de bondgenoten van Engeland in de strijd tegen Frankrijk en Spanje. Swift had al in 1710 het idee om het pamflet te schrijven, maar Robert Harley wist hem hiervan te weerhouden, omdat Harley zijn regering nog te wankel vond.⁶⁵ Uiteindelijk werd *The Conduct of the Allies* perfect getimed uitgebracht door Harley, namelijk op 27 november 1711, 10 dagen voordat het parlement over een eventuele vrede zou gaan praten. Met 11.000 verkochte exemplaren heeft het pamflet een zeer grote bijdrage geleverd aan het tot stand brengen van een anti-oorlogssentiment in Engeland, waardoor niet veel later begonnen kon worden aan de vredesonderhandelingen in Utrecht.⁶⁶

In *The Conduct of Allies* begint Swift met een directe aanval op de drie Whigs die in de jaren 1690 de Engelse politiek beheersten: Charles Montagu, John Somers en Edward Russel, ook wel de Whig-junto genoemd. Onder hun leiding was de Engelse regering begonnen met het opbouwen van een enorme staatsschuld. De Whig-junto had in de tijd van de *Glorious Revolution* niets voorgesteld, maar had zich door grote praatjes naar boven gewerkt.

“they had little or no part in the *Revolution*, but valued themselves by their Noise and pretended Zeal.”⁶⁷

Toen Montagu, Somers en Russel eenmaal aan de macht waren, konden ze misbruik maken van de Engelse stadhouder-koning Willem III, die nog niet zo stevig in zijn zadel zat, door roekeloos te gaan lenen. Met dit geld begonnen ze onder andere een oorlog tegen Frankrijk, de negenjarige oorlog (1688-1697). Deze oorlog was in de ogen van Swift volkomen zinloos, en diende alleen om wat gebied in Amerika te veroveren. Hiermee verkwanselden ze het werk van hun voorvaders, die nooit schulden hadden gemaakt, ook niet tijdens oorlogen.⁶⁸

Hier probeert Swift de schuld van de financiële problemen die Engeland rond 1711 teisterden, in de

⁶⁵ Downie, *Robert Harley and the Press*, 134

⁶⁶ Ibidem, 143

⁶⁷ J. Swift, *The Conduct of the Allies, and of the Late MinistryS, In Beginning and Carrying on the Present War.* (Londen 1711), 8

⁶⁸ Ibidem, 8

schoenen van de Whigs te schuiven. Engelsen zouden nooit schulden hebben gemaakt, tot de Whig-junto het verkeerde voorbeeld gaf. Daarna zou het alleen maar erger zijn geworden, met een enorme staatsschuld tot gevolg. Swift probeert ook Willem III, die een moeizame relatie had met de Tories, neer te zetten als een zwakke koning, die zich liet leiden door slechte adviseurs.⁶⁹

Swift levert vervolgens kritiek op de Engelse participatie in de Spaanse Successieoorlog. Tijdens die oorlog waren er volgens hem een aantal zaken misgegaan. Ten eerste heeft Swift, zoals een goede Tory betaamt, kritiek op het Tweede Partitieverdrag. Dit verdrag was volgens Swift zo onredelijk voor Spanje en voor de Duitse Keizer, dat zij het niet konden accepteren.⁷⁰

Ten tweede had Engeland volgens Swift nooit de hoofdmacht in de Spaanse Successieoorlog moeten worden. Als hoofdmacht had Engeland zo veel geld moeten lenen, dat ze er slechter voorstonden dan welk land dan ook.⁷¹ Bovendien had Engeland helemaal niet het grootste belang bij de oorlog. De Republiek had door een Franse-Spaanse alliantie een directe invasie van haar grondgebied te vrezen. Engeland werd echter door de troonswisseling niet direct geraakt; er was slechts sprake van een verstoring van de *Balance of Power* in Europa. De enige schade die Frankrijk Engeland direct aanbracht, was de erkenning van Jacobus II als de wettige koning van Engeland. Echter, vanuit Franse zijde is deze erkenning altijd ontkend. De conclusie moet zijn dat de Republiek dus meer belang had bij een oorlog dan Engeland, en dus ook de hoofdmacht had moeten zijn.⁷²

Hier laat Swift een fundamenteel debat zien tussen de Tories en de Whigs. De Tories vonden dat Engeland best mee had kunnen doen met de oorlog, maar dan wel als een kleinere partij. Engeland werd namelijk niet direct geraakt door de Spaanse troonswisseling, dus moest het niet te veel geld en moeite steken in de Spaanse Successieoorlog. Engeland had al te veel geld uitgegeven, en te veel troepen gebruikt, dus moest het onmiddellijk uit de oorlog stappen.⁷³ De Whigs wilden daarentegen tot de laatste snik doorvechten om Frankrijk te verslaan. De *Balance of Power* in Europa zou pas echt gegarandeerd zijn als Frankrijk van de kaart geveegd was. Pas dan zou het protestantisme in Europa veilig zijn en pas dan was de protestantse troonopvolging in Engeland verzekerd.⁷⁴

Een derde punt van kritiek dat Swift geeft, slaat ook terug op een traditioneel Tory-Whig debat. Volgens Swift was Engeland te veel bezig geweest op het Europese continent, terwijl Engeland had moeten investeren in Indië en het opbouwen van een vloot.⁷⁵ De Tories waren voor de zogenoemde

⁶⁹ Ibidem, 8

⁷⁰ Ibidem, 8

⁷¹ Ibidem, 12

⁷² Ibidem, 17

⁷³ Ibidem, 5

⁷⁴ J. Oldmixon, *Remarks on a False, Scandalous and Seditious Libel, Entituled, The Conduct of the Allies, and of the Late Ministry, &c.* (Londen 1711), 8

⁷⁵ Swift, *The Conduct of The Allies*, 18

Blue Water Policy. Engeland was een eiland, en moest zich niet te veel bemoeien met Europese zaken. De *Balance of Power* in Europa was wel van belang, maar het was belangrijker dat Engeland zijn positie op de zee zou versterken.⁷⁶ Whigs wilden zich, zoals meermaals is gezegd, wel volledig richten op de Europese politiek.

Een andere reden waarom Engeland volgens Defoe onmiddellijk moest stoppen met de Spaanse Successieoorlog, was dat de Engelse bondgenoten herhaaldelijk misbruik maakten van Engeland. Dit misbruik bestond voornamelijk uit het niet naleven van (militaire) verdragen, waardoor Engeland nog meer oorlogslasten op zich moest nemen.⁷⁷

Volgens Swift is het in 1709 gesloten Barrièreverdrag met de Republiek het meest duidelijke voorbeeld van misbruik. Dit verdrag zou voor Engeland maar op een manier gunstig zijn, namelijk de belofte van de Republiek dat zij de Engelse Protestantse troonopvolging zou helpen beschermen. Dit was echter een nietszeggende afspraak; Queen Anne zat stevig op de troon. Daarnaast viel deze belofte in het niet bij datgene wat de Republiek had toegezegd. De Republiek mocht volgens dit verdrag in twaalf Vlaamse steden een garnizoen stationeren, waarmee ze feitelijk de macht zouden krijgen over Vlaanderen. Dit zou oneerlijk zijn, aangezien Engeland al deze steden had veroverd.⁷⁸ In Swifts kritiek op het Barrièreverdrag is een duidelijke aanval op Sidney Godolphin en zijn regering te lezen. Onder zijn regering was dit verdrag immers tot stand gekomen.

Swift constateert in het begin van zijn pamflet dat Engeland nooit de hoofdmacht van de oorlog had mogen worden en dat Engeland meermaals misbruikt is door zijn bondgenoten. Hij vraagt zich vervolgens af waarom Engeland dit heeft laten gebeuren. Als antwoord hierop heeft Swift een complottheorie. Volgens Swift zou de oorlog alleen maar begonnen zijn om de macht en het aanzien van de hertog van Marlborough en de regering te vergroten, niet om Engeland te dienen.⁷⁹ Dat de oorlog alsmear werd voortgezet, kwam door een samenzwering tussen Marlborough, rijke Whigs en de bondgenoten van Engeland. Zij hadden er namelijk allemaal belang bij om de oorlog zo lang mogelijk te laten duren. Rijke Whigs, door Swift weggezet als *Monied Men*, konden tijdens de oorlog bijvoorbeeld veel meer geld uitlenen voor veel hogere rentes dan in vreedestijd.⁸⁰

⁷⁶ Ibidem, 18

⁷⁷ Ibidem, 12

⁷⁸ Ibidem, 21

⁷⁹ Ibidem, 32

⁸⁰ Ibidem, 34

*“Monied Men (...) had raised vast Sums by Trading with Stocks and Funds, and Lending upon great Interest and Praemiums; whose perpetual Harvest is War, and whose beneficial way of Traffick must very much decline by a Peace.”*⁸¹

Een bewijs voor de samenzwering is volgens Swift te vinden bij de mislukte vredesonderhandelingen van Geertruidenberg (1710). De Fransen waren in die tijd volledig oorlogsmoe en hadden een vredesvoorstel dat bijzonder gunstig was voor Engeland en zijn bondgenoten. De Engelse onderhandelaars hadden daar echter niet met de intentie aan tafel gezeten om vrede te sluiten. Ze stelden volgens Swift zulke absurde en onredelijke eisen, dat de Fransen niet anders dan konden weigeren. Een van de eisen was bijvoorbeeld dat Lodewijk zijn eigen kleinzoon van de troon in Spanje moest stoten.⁸²

Ook dit argument laat duidelijk het verschil tussen Tories en Whigs zien. Naarmate de oorlog vorderde, vonden steeds meer Tories de eis dat Filips V van de Spaanse troon af moest onredelijk en onrealistisch. De meeste Whigs wilden echter pas over vrede praten als de Duitse Keizer de Spaanse troon van Filips V had overgenomen.⁸³

Swift wijdt de conclusie van zijn pamflet speciaal aan Whigs die vonden dat er geen vrede kon volgen met Filips V op de Spaanse troon. Deze Whigs moesten zich volgens Swift een aantal zaken bedenken. Ten eerste: de eis dat de Duitse Keizer op de Spaanse troon moest komen zou nooit een officieel oorlogsdoel zijn geweest.⁸⁴ De oorlog was begonnen om de groeiende macht van Frankrijk tegen te gaan, niet om de Duitse Keizer koning van Spanje te laten worden. Deze eis is er later door de *Monied Men* bij verzonnen als excuus om de oorlog langer te laten duren.⁸⁵

Ten tweede moesten voorstanders van de Duitse Keizer zich bedenken dat een Habsburger als koning van Spanje nauwelijks beter voor de *Balance of Power* in Europa zou zijn dan een Bourbon op de Spaanse troon.⁸⁶ Ten derde behoorden de voorstanders van de oorlog de slechte staat van Engeland tot zich te nemen. Er was nog geen land geweest in de wereldgeschiedenis dat zo afhankelijk was van lenen als Engeland. Dat konden Engelsen niet maken tegenover hun voorvaderen, maar vooral niet tegenover hun (klein)kinderen.⁸⁷ Ten slotte was het ook noodzakelijk naar Frankrijk te kijken. Dat land was inmiddels zo oorlogsmoe en verzwakt, dat het geen gevaar meer vormde voor de *Balance of Power* (zolang het maar niet één werd met Spanje).⁸⁸

⁸¹ Ibidem, 32

⁸² Ibidem, 37

⁸³ Coward, *The Stuart Age*, 442

⁸⁴ Ibidem, 35

⁸⁵ Ibidem, 37

⁸⁶ Ibidem, 39

⁸⁷ Ibidem, 42

⁸⁸ Ibidem, 45

Daniel Defoe, *The Balance Of Europe* (Tory-Pamflet)

Hoewel het debat tussen Tories en Whigs vaak behoorlijk fel was, bleef Daniel Defoe in zijn pamfletten vaak zakelijk. Dit was ook niet zo vreemd, gezien het feit dat Defoe voor beide kanten heeft geschreven. Hoewel het publiek van Defoe voornamelijk bestond uit Whigs, verdedigde Defoe tijdens de Spaanse Successieoorlog het standpunt van de Engelse overheid. Tot 1710 werkte hij voor de gematigde Tory Godolphin (die voor de oorlog was), maar na 1710, toen Harley aan de macht kwam, moest Defoe de vredescampagne gaan steunen.⁸⁹ Defoe probeerde dit te doen, zonder al te ver van zijn oorspronkelijke ideeën af te wijken. Vandaar dat zijn pamfletten een stuk zakelijker zijn dan de meeste andere pamfletten uit de heftige pamflettenoorlog van 1711.

In dit stuk is goed te zien dat Defoe een Whig is die Tory-standpunten moet verdedigen. Defoe wil nog steeds niets liever dan het beschermen van de protestantse religie in Europa. Defoe vindt het niet onterecht dat Engeland hoofdmacht is geweest tijdens de Spaanse Successieoorlog, in tegenstelling tot Swift.⁹⁰ Ook vindt Defoe niet dat de Republiek Engeland heeft misbruikt. Dit alles doet vermoeden dat Defoe een Whig-aanhanger is. Echter, zo blijkt uit het pamflet, wil Defoe wel dat Engeland uit de Spaanse Successieoorlog stapt.⁹¹ Dit is namelijk wat Harley van hem verlangde.

In zijn rechtvaardiging hiervoor gebruikt Defoe hetzelfde argument als Swift in de conclusie van *The Conduct of the Allies*. De Duitse Keizer op de Spaanse troon zou volgens Defoe namelijk veel erger zijn voor de *Balance of Power* en het protestantisme dan wanneer Filips V koning van Spanje bleef. Ten eerste kwam dit omdat de macht van Frankrijk in de loop van de oorlog enorm was afgenomen. Tijdens de vredesonderhandelingen van Geertruidenberg was Lodewijk diep door zijn knieën gegaan. Dit betekende dat Engeland minder hoefde te vrezen voor een universele monarchie.⁹² Daarentegen zou de macht van de Duitse Keizer juist gegroeid zijn.⁹³

Vervolgens gaat Defoe na wat er in de publieke opinie geschreven wordt over de macht van Duitse keizer. Sommigen zagen het gevaar van een Habsburger als koning van Frankrijk niet in, zo stelt Defoe. Zij dachten dat de Habsburgers niet meer zo sterk waren als in de tijd van Karel V. Karel V had een veel sterker en stabielere rijk, terwijl de huidige Europese grootmachten in die tijd nog niet veel voorstelden. Daarom bleef voor hen Karel VI juiste kandidaat om koning te worden van Spanje.⁹⁴

⁸⁹ D.H. Stevens, *Party Politics and English Journalism 1702-1742* (Londen 1916), 64

⁹⁰ D. Defoe, *The Balance of Europe: Or, An Enquiry into the Respectieve Dangers of giving the Spanish Monarchy to the Emperour as well as to King Philip, with the Consequenses that may be expected from either* (Londen 1711), 27

⁹¹ *Ibidem*, 7

⁹² *Ibidem*, 10

⁹³ *Ibidem*, 7

⁹⁴ *Ibidem*, 14

Anderen hadden een voorkeur voor de Habsburgers, omdat zij nog steeds bang waren voor de Bourbons. Voor hen bestond er geen verschil tussen Lodewijk XIV en zijn Filips V. De eerstgenoemde zou zijn kleinzoon volledig onder de duim houden, waardoor het gevaar voor een Universele Franse Monarchie aanwezig zou blijven.⁹⁵ Een derde groep lezers bleef het Tweede Partitieverdrag steunen, omdat zij de Habsburgers en de Bourbons even gevaarlijk vonden.⁹⁶

Defoe steunt al deze (Whig-) meningen niet. Degenen die de Duitse Keizer daadwerkelijk als de nieuwe koning van Spanje zagen, moesten zich eerst afvragen hoe ze Filips V van de troon af kregen. Deze was inmiddels al een tijd koning en werd geaccepteerd door de Spaanse bevolking. Daarnaast was het de Grote Alliantie tot twee keer toe niet gelukt om Spanje te veroveren op Filips.⁹⁷ Dit praktische argument werd door meerdere Tories gebruikt.

Als reactie op dat laatste argument, wilden sommige (Whig-)politici de oorlog voortzetten, om zo te proberen in plaats van Spanje Frankrijk te veroveren. Dit was voor Defoe echter geen realistisch plan. Engeland en zijn bondgenoten waren volledig uitgeput door de oorlog. Ironisch genoeg waren de voorstanders van de oorlog daar zelf de oorzaak van. *“Those People (...) are yet the very People who, by discouraging Loans, running down Stocks, and ruining the National Credit, endeavour most effectually to disable the Queen from carrying on the War.”*⁹⁸

In deze passage plaats Defoe een regelrechte aanval op de Whigs. Defoe beschrijft de geldbeluste mannen, die Swift in zijn pamflet de *Monied Men* noemt. Deze *Monied Men* willen door met de oorlog, maar juist door hun slechte beleid hebben ze ervoor gezorgd dat Engeland niet met de oorlog door kan. In deze passage is Defoe geen Whig meer die de Tories verdedigt, maar een strijdbare Tory die zich afzet tegen de mannen die zijn land ruïneren. Dit is de meest opvallende passage uit een pamflet, dat verder vrij zakelijk van toon is.

Na deze opvallende zin gaat Defoe gewoon door met zijn pamflet in de vertrouwde stijl. In de rest van *The Balance of Europe* vergelijkt hij Filips V en Karel VI en bekijkt wie van de twee het minst gevaarlijk zou zijn voor het protestantisme in Europa. Door het Engelse succes in de oorlog is het gevaar voor een Franse universele monarchie verdwenen. Bij de vredesbesprekingen van Geertruidenberg is Lodewijk zo diep door zijn knieën gezakt dat Engeland op dat moment een succesvol einde aan de oorlog had kunnen maken. Dit hebben de onderhandelaars echter niet gedaan.⁹⁹

⁹⁵ Ibidem, 15

⁹⁶ Ibidem, 17

⁹⁷ Ibidem, 20

⁹⁸ Ibidem, 24

⁹⁹ Ibidem, 28

Defoe vindt bovendien dat de lezer niet meer bang hoeft te zijn voor een samenvoeging van de Frans-Spaanse kroon. Volgens Defoe kunnen Frankrijk en Spanje namelijk helemaal niet samengaan. Het grondgebied en de economieën van beide zijn landen namelijk enorm verschillend. Wat gunstig is voor de een, is vaak ongunstig voor de ander. Zo kan er nooit een gemeenschappelijk belang ontstaan en is een dergelijke staat gedoemd om te mislukken.¹⁰⁰ Dit is exact hetzelfde argument dat de pamflettist van *An Argument Against War* (1701) gebruikte.

Defoe zou het echter veel gevaarlijker vinden als de Duitse Keizer op Spaanse troon zou komen. In het verleden is namelijk meermaals gebleken dat wanneer de Habsburgers veel macht vergaarden, zij de protestantse belangen probeerden te schaden. Dit was zo onder Karel V, onder zijn zoon Filips II en onder Ferdinand II. Het zou dus onverstandig zijn om de grootsheid van de Habsburgers te herstellen.¹⁰¹

Tegen het einde van het pamflet wordt nog een keer pijnlijk duidelijk dat Defoe Tory-standpunten moet verdedigen van Harley. Defoe was altijd een grote voorstander geweest van een alliantie tussen de Engeland en de Republiek. Daarom is het opmerkelijk dat Defoe in *The Balance of Europe* de geheime vredesonderhandelingen tussen Engeland en Frankrijk moet verdedigen, die zeer slecht zouden uitpakken voor de Republiek. Defoe bagatelliseert de onderhandelingen door te stellen dat het slechts gaat om een uitwisseling van gedachten tussen Frankrijk en Engeland.¹⁰²

John Oldmixon, *Remarks On a False Scandalous and Seditious Libel* (Whig)

John Oldmixon was een historicus aan Whig-zijde. Zijn pamflet is een directe aanval op Jonathan Swift persoonlijk en zijn *Conduct of the Allies*. Uit iedere zin blijkt een hevig cynisme tegenover de Tories en Swift. Er is volgens Oldmixon geen schrijver die zoveel leugens in een pamflet stopt als de auteur van de *Examiner*.¹⁰³ De Tories worden verder beticht van een grote liefde voor de katholieke Jacobus II, die nog steeds de Engelse troon claimt, en voor Frankrijk.¹⁰⁴

Het verbaast Oldmixon niets dat de Tories Swift hebben gevraagd voor hen te schrijven, aangezien bijna niemand anders dat wilde doen.

¹⁰⁰ Ibidem, 44

¹⁰¹ Ibidem, 40

¹⁰² Ibidem, 32

¹⁰³ J. Oldmixon, *Remarks on a False, Scandalous and Seditious Libel, Entitled, The Conduct of the Allies, and of the Late Ministry, &c.* (Londen 1711), 1

¹⁰⁴ Ibidem, 18

*“It must be own’d they have been very industrious to find Advocates suitable to their Cause”*¹⁰⁵

Naast Swift hebben ze Daniel Defoe, maar die wordt volgens Oldmixon nooit gelezen. Daarnaast is er de *Post-Boy*, maar die krant wordt door niemand serieus genomen. Jonathan Swift is volgens Oldmixon een perfecte kandidaat voor de Tories, aangezien hij het heel eenvoudig vindt om glashard te liegen, als er maar een markt voor is.

*“it being no hard matter for such Men to lye boldly, when they find a Market for it.”*¹⁰⁶

Oldmixon vindt de campagne achter *The Conduct of the Allies* wel bewonderenswaardig. Het is een grote leugen, bedoeld om Koning Willem III, de Protestantse Troonopvolging, het vertrouwen, de handel en onze bondgenoten te schaden.¹⁰⁷

Oldmixon gaat vervolgens inhoudelijk op de argumenten van Swift in. Swift vond dat Engeland niet de hoofdmacht had moeten zijn in de oorlog, terwijl dit volgens Oldmixon wel terecht was. Frankrijk had namelijk Jacobus erkent als de wettige koning van Engeland. Hiermee stelden ze de protestantse successie ter discussie en dat moest bestraft worden. Oldmixon wil zelfs zo lang doorgaan met de oorlog, dat Frankrijk zo is vernederd dat het niets meer voorstelt.¹⁰⁸ Het is echter niet verrassend dat de Tories het belang van de oorlog niet inzien. Zij hebben namelijk nooit iets gehad met de protestantse religie, maar des te meer met Frankrijk.¹⁰⁹

Hier verwoordt Oldmixon de kern van de Whig-kritiek op de Tories. Swift stelt in *The Conduct of Allies* dat Engeland niet direct bedreigd zou worden door Frankrijk. Volgens de Whigs is dit echter onjuist. Door Jacobus II als koning van Engeland te erkennen heeft Lodewijk de Whigs diep beledigd. Aangezien Tories daar beduidend minder last van schijnen te hebben, beschuldigen de Whigs hen van liefde voor Frankrijk.

Daarna komt Oldmixon met een lange opsomming van alle leugens die Swift in zijn pamflet heeft gezet. De eerste leugen is dat Lodewijk Jacobus nooit erkend zou hebben als koning. Iedereen wist dat die erkenning een persoonlijke wens van Lodewijk was, tegen alle adviezen van zijn ministers in.¹¹⁰ Een tweede leugen van Swift zou zijn dat de Engelsen pas in de loop van de oorlog met het idee zijn gekomen om een Habsburger op de Spaanse troon te zetten, als een excuus om de oorlog te laten voortduren. Bij de vorming van de alliantie met de Republiek en de Duitse Keizer had Engeland

¹⁰⁵ Ibidem, 2

¹⁰⁶ Ibidem, 2

¹⁰⁷ Ibidem, 3

¹⁰⁸ Ibidem, 8

¹⁰⁹ Ibidem, 14

¹¹⁰ Ibidem, 10

volgens Oldmixon meteen gesteld dat het zich pas weer veilig voelde als een Habsburger koning van Spanje zou worden.¹¹¹ Oldmixon valt hier Swifts idee aan dat de Whigs (*Monied Men*) er alles aan zouden hebben gedaan om de oorlog maar te laten voortduren, om er zelf rijker van te worden.

Het aantal leugens blijft zich opstapelen volgens Oldmixon. Het zou niet waar zijn dat de bondgenoten bij lange na hun troepenquota niet haalden, het was niet waar dat de Engelse onderhandelaars bij de vredesbesprekingen in Geertruidenberg onredelijk waren, en het klopte niet dat Engeland zelf geen nieuwe oorlogscampagnes zou kunnen betalen, zonder allerlei belastingen te moeten verpachten. Het was voor Oldmixon zo eenvoudig om alle leugens uit *The Conduct of Allies* te halen, dat hij bijna ontmoedigd werd het te doen.

“But there is so little Triumph in detecting this Author in his Falsities, that one is discourag’d from being at any Trouble about him.” ¹¹²

Tot slot is volgens Oldmixon de meest schandelijke leugen van Swift de aanval op de hertog van Marlborough. Er is volgens Oldmixon geen man die Hare Majesteit zo goed dient als deze geweldige veldheer, die Engeland overwinning op overwinning heeft bezorgd. Marlborough zou een geweldige man zijn, wellicht wel te goed voor een gewone sterveling om dat te begrijpen.¹¹³

Voor de Whigs was het zeer van belang om de hertog van Marlborough eind 1711 te verdedigen. De aanwezigheid van Marlborough was namelijk een absolute noodzaak om de oorlog gaande te houden. De hertog stond echter zoals gezegd door zijn militaire operaties op het Europese vasteland enorm onder druk in het inmiddels Tory-gezinde House of Commons. Toen Marlborough uiteindelijk werd ontslagen op 29 december 1711, had Robert Harley vrij spel om zijn oorlogspolitiek voort te zetten.¹¹⁴

Conclusie

Wat meteen opvalt, is dat de toon van het oorlogsdebat ten opzichte van 1701 enorm is veranderd. Het debat is harder en persoonlijker geworden. Jonathan Swift is een grote leugenaar, het gaat de hertog van Marlborough alleen maar om zijn eigen glorie en Deniel Defoe hoeft niet serieus genomen te worden, aangezien toch niemand zijn pamfletten leest, zo wordt gezegd.

¹¹¹ Ibidem, 12

¹¹² Ibidem, 28

¹¹³ Ibidem, 39-40

¹¹⁴

Ook opmerkelijk is dat de pamflettisten in 1711 openlijk partij kiezen voor ofwel de Whigs, ofwel de Tories. In 1701 verhulden ze meestal nog hun voorkeur door boven te partijen te gaan staan. In 1711 is daar absoluut geen sprake meer van.

Daarnaast is heel duidelijk te zien dat de pamflettisten in 1711 zijn overgegaan op het gebruik van complottheorieën. Swift en Defoe gebruiken een complottheorie om de *Monied Men* en Marlborough zwart te maken, terwijl Oldmixon niet vaak genoeg kan herhalen dat de Tories een verbond hebben gesloten met de Fransen en Jacobus II. Complottheorieën waren in 1701 nog niet aanwezig.

De grote verschillen tussen de oorlogsdebatten in 1701 en in 1711 zijn te verklaren door de toegenomen belang van de Spaanse Successieoorlog in de rivaliteit tussen Tories en Whigs. In 1701 was het oorlogsdebat slecht een klein onderdeel van de tweestrijd tussen Tories en Whigs, maar in 1711 was het debat over oorlog en vrede het centrale debat in die strijd geworden. De Tories wilden de oorlog onmiddellijk stoppen, terwijl de Whigs wilden doorvechten tegen de Fransen. Alle grote debatten die de Tories en Whigs in 1701 hadden gevoerd, waaronder het debat over de protestantse troonopvolging, vielen samen in het grote oorlogsdebat.

Een ander opmerkelijk verschil tussen de debatten in 1701 en 1711 is de opkomst van nationalistische argumenten in de argumentatie. In 1701 wilde alle pamflettisten nog de protestantse religie en de *Balance of Power* voor heel Europa beschermen. De anonieme auteur van de *Duke of Anjou's Succession Considered* merkte op dat een eventuele verovering van de Republiek rampzalig zou zijn voor de Engelse economie. Daar voegde de schrijver echter even later aan toe dat een dergelijke verovering ook rampzalige gevolgen zou hebben voor Europa als geheel. In 1711 leek geen pamflettist zich echter meer om Europa te bekommeren, maar alleen om Engeland. Bij Swift en Defoe is dit duidelijk merkbaar. Engeland heeft zich vol in een oorlog gestort, die het land persoonlijk raakt, en moet zich daarom terugtrekken. Bij Defoe komt de bescherming van het protestantisme in Europa nog wel naar voren, maar dan veel minder expliciet. Defoe betreft de situatie veel meer op Engeland dan in zijn pamflet uit 1701. Ook Oldmixon gebruikt nationalistische argumenten. De oorlog moet volgens hem niet zozeer voortgezet worden om het protestantisme in Europa te beschermen, maar vooral om de protestantse troonopvolging in Engeland zo goed mogelijk te kunnen garanderen.¹¹⁵ Al deze nationalistische argumenten kunnen opnieuw verklaard worden door de politisering van het oorlogsdebat. Bij beladen politieke konden nationalistische argumenten namelijk beter scoren dan in rationele debatten.

¹¹⁵ Oldmixon, Remarks on a False, Scandalous and Seditious Libel, 11

Conclusie

Het debat tussen de Tories en de Whigs kon begin 18^e eeuw in Engeland zo hevig losbarsten dankzij de opkomst van een publieke opinie in Engeland. De censuur was sterk verminderd, waardoor er meer kranten en pamfletten konden worden gemaakt. De koffiehuisen kwamen op als plekken waar de Engelse midden- en bovenklasse over politiek kon lezen en praten. Ook werden vanaf 1694 minstens elke drie jaar verkiezingen gehouden, waarbij ongeveer 20% van de mannen in Engeland mocht stemmen.

Tories en Whigs probeerden van deze opkomende publieke opinie gebruik te maken door eigen propagandamachines op te bouwen. Het meest succesvol hierin waren Robert Harley voor de Tories en John Somers voor de Whigs. De propagandamachines leidden in 1701 tot een pamflettenoorlog van een ongekeerde grote. De sterk gepolariseerde Tories en Whigs bevochten elkaar op verschillende belangrijke onderwerpen, zoals de *standing army discourse*, de protestantse troonopvolging in Engeland en de Spaanse Successie.

In de laatste discussie ging het vooral over de vraag of Engeland een oorlog tegen Frankrijk en Spanje moest beginnen om de *Balance of Power* in Europa te bewaren. De Whigs waren vanaf het begin absolute voorstanders van de oorlog, aangezien zij bang waren dat Frankrijk en Spanje zich zouden verenigen om protestantse staten in Europa aan te vallen. Tories hechtten ook waarde aan de *Balance of Power*, maar in mindere mate dan de Whigs. Engeland zou zich volgens hen niet te veel moeten richten op Europa, maar in plaats daarvan op de zee en de Nieuwe Wereld.

Het debat in aanloop naar de Spaanse Successieoorlog verliep uiteindelijk opvallend rustig. De Whigs publiceerden een aantal pro-oorlogspamfletten, en de Tories stelden daar eigenlijk maar een anti-oorlogspamflet tegenover. Ook was de toon van het debat niet hard. De meeste pamflettisten hadden wel een duidelijke voorkeur voor de Tories of de Whigs, maar deden er alles aan om dit niet te laten blijken.

Het feit dat het debat niet heel stevig is, heeft twee verklaringen. Aanvankelijk waren de meeste Tories tegen een oorlog, maar ook zij begonnen later in 1701 de noodzaak van de oorlog in te zien. Ten tweede was het oorlogsdebat niet het belangrijkste debat binnen de pamflettenoorlog van 1701. In de publieke opinie ging er meer aandacht naar de reeds genoemde *standing army discourse* en het debat rondom de *Act of Settlement*, dat de protestantse successie regelde in Engeland.

In 1711 brak er opnieuw een oorlogsdebat uit. De Tories, die een meerderheid hadden verkregen in het House of Commons, wilden onmiddellijk stoppen met de Spaanse Successieoorlog. Engeland zou er namelijk geen belang hebben om de oorlog, die heel veel geld had gekost, voort te zetten. De Whigs vonden echter dat de oorlog pas klaar was als Filips V van de Spaanse troon was verdreven.

Het oorlogsdebat tijdens de pamflettenoorlog van 1711 zeer hard. De schrijvers lieten toen in hun pamfletten, in tegenstelling tot 1701, wel openlijk zien of een Tory of een Whig waren. De andere partij moest het in 1711 zwaar ontgelden. Zowel de Tories als de Whigs gebruikten complottheorieën om elkaar zwart te maken. Aan Tory-zijde dacht men dat Whigs er alles aan deden om de oorlog door te laten gaan, omdat daar zelf (financieel) beter van te worden. Whigs beschuldigden op hun beurt Tories ervan samen te zweren met Frankrijk en de afgezette Engelse koning Jacobus II.

Dat de pamflettisten zich in het debat van 1711 anders opstelden, is eenvoudig te verklaren. In 1711 was het oorlogsdebat namelijk het centrale debat in de strijd tussen de Tories en de Whigs geworden, waar alle andere debatten omheen draaiden. Dit in tegenstelling tot 1701, toen het oorlogsdebat van minder groot belang was.

Het oorlogsdebat van 1711 werd uiteindelijk gewonnen door de Tories. Een succesvolle mediacampagne van Harley leidde tot de uitgifte van Jonathan Swifts *Conduct of the Allies*, het ontslag van de Hertog van Marlborough en uiteindelijk tot vredesbesprekingen in Utrecht vanaf januari 1712.

Literatuurlijst

Geraadpleegde Pamfletten

The Duke of Anjou's Succession Considered, as to its Legality and Consequences (Londen 1701)

Irene, or an Argument against War: In Opposition to some late Pamphlets, particularly; the first and Second Part of the Duke of Anjou's Succession Consider'd (Londen 1701)

C. Davenant, *The True Picture of an Ancient Tory in A Dialogue Between Vassal a Tory and Freeman a Whig* (Londen 1702)

D. Defoe, *The Danger of the Protestant Religion Considered, From the Present Prospect of a Religious War in Europe* (Londen 1701)

D. Defoe, *The Balance of Europe: or, An Enquiry into the Respective Dangers of giving the Spanish Monarchy to the Emperour as well as to King Philip* (Londen 1711)

J. Oldmixon, *Remarks on a False, Scandalous and Seditious Libel, intitul'd, The Conduct of the Allies, and of the Late Ministry, &c.* (Londen 1711)

J. Swift, *The Conduct of the Allies, and of the Late Ministry, in Beginning and Carrying on the Present War* (Londen 1711)

Primaire Bronnen

Her Majesties Declaration of War Against France and Spain (Londen 1702)

Secundaire Literatuur

B. Coward, *The Stuart Age: England 1604-1714* (Londen 2014)

J.A. Downie, *Robert Harley and the Press. Propaganda and Public Opinion in the Age of Swift and Defoe* (Cambridge 1969)

K. Feiling, *A History of the Tory Party. 1640-1714* (Londen 1924)

M. Knight, *Representation and Misrepresentation in Later Stuart Britain* (Oxford 2005)

S. Lehmborg, *A History of the Peoples of the British Isles* (Routledge 2002)

D. Onnekink en R. de Bruin, *De Vrede van Utrecht (1713)* (Hilversum 2013)

W. Prest, *Albion Ascendant. English History 1660-1815* (Oxford 1998)

D.H. Stevens, *Party Politics and English Journalism 1702-1742* (Londen 1916)